

Nr 380

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, angående användningen och fördelningen av lotterimedel.

Frågan om avsättningen till och fördelningen av lotterimedel från lotterimedelsfonden har under många år varit föremål för överväganden och önskemål. Motiven härför har varit och är alltså att söka i en strävan till effektivt stöd åt kulturlivets olika yttringar med hänsynstagande till vårt lands befolkningsmässiga struktur. Senast var frågan föremål för överväganden av 1948 års kulturfondsutredning, vars betänkande avgavs 1955. De förslag den statliga utredningen kom fram till har icke — utom beträffande en successiv anslagshöjning — tagits upp av statsmakterna. Hithörande spörsmål har emellertid tid efter annan tagits upp i den aktuella kulturdebatten. Kulturfondsutredningens förslag liksom även de önskemål och yrkanden, vilka framkom under remissbehandlingen, har hittills icke föranlett Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder i förberedande syfte. Frågan om att åstadkomma en mera ändamålsenlig och rättvis fördelning av lotterimedlen är således alltså olöst.

Med utgångspunkt från att riksdagens ursprungliga principbeslut från 1938 om lika delning av lotterimedlen mellan budgeten och lotterimedelsfonden inte i nuvarande statsfinansiella läge torde kunna realiserats, återstår likväl möjligheten att anvisa en fördelningsgrund, som kan ge större rättvisa och utrymme åt olika kulturändamål än den nuvarande ordningen. Vid en jämförelse av avsättningen till lotterimedelsfonden från dess tillblivelse t. o. m. innevarande budgetår finner man betydande procentuella variationer i förhållande till den årligen i tionde huvudtiteln beräknade behållningen av lotterimedlen. Sålunda avsattes t. ex. under de första åren, sedan 1939 års höstriksdag inför det skärpta beredskapsläget upphävt beslutet om lika delning, omkring 20 % av den beräknade behållningen. Mot denna procentuella avsättning under krigsåren kan som jämförelse noteras en lägsta procentsats på 8—9 % under senare delen av 40-talet. En successiv ökning av bidragsandelen har sedermera ägt rum i enlighet med kulturfondsutredningens propåer. För budgetåret 1960/61 föreslås av beräknade 115 milj. kr. en avsättning på 24,1 milj. kr., motsvarande ca 20 % av lotteriinkomsterna. Därest 1938 års riksdagsbeslut om avsättning med 50 procent fortfarande tillämpats, skulle avsättningen till fonden ha varit 57,5 milj. kr.

Av kulturfondsutredningens betänkande framgick, att sådana ändamål

som teater och musik kommit att intaga en central ställning vid medelstildelningen. Bidragen till teaterverksamheten — främst nationalscenerna Operan och Dramatiska teatern — har med åren kommit att betraktas som ett "fast" ändamål. Anslagen ur lotterimedelsfonden har till övervägande del utgått till opera-, teater- och musikverksamhet. Enligt utredningen har denna andel tidvis t. o. m. överskridit 90 %. Av det sammanlagda bidragsbeloppet har — enligt en undersökning avseende en tioårsperiod — 22,2 % kommit landsbygden och de mindre städerna till godo, medan 77.8 % samtidigt kommit de större städerna (främst huvudstaden) till del.

Även om ändamålsfördelningen förbättrats till landsbygdens och de mindre tätorternas fördel under senare år, kommer man inte ifrån att många nya önskemål och behov fått stå tillbaka för de "fasta" ändamålen. Det torde också, som utredningen anfört, vara orealistiskt att söka rubba på denna ordning med nuvarande medelstildelning. "Om man önskar bättre tillgodose landsbygden, bör detta därför ske genom ökning av bidragen över huvud och icke genom en omfördelning inom nuvarande bidragsram", säger utredningen. Häri kan man instämma men samtidigt notera, att det också finns andra eftersatta kulturändamål i det moderna samhället som bör tillgodoses. En avsättning av *minst* 25 % av lotteriinkomsterna torde därför få anses som ett rimligt minimikrav.

Erfarenheten synes ge belägg för att det ofta är svårare att erhålla anslag över riksstaten än t. ex. från en fondförvaltning. Detta gäller framför allt nya ändamål, som ej tidigare traditionellt fått sina anslag via budgeten. En ombildning av lotterimedelsfonden i enlighet med kulturfondsutredningens förslag anser vi därför bl. a. av detta skäl böra bli föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning — med beaktande av att den föreslagna fonden för särskilda kulturella ändamål tillföres avsevärt högre belopp än vad utredningen stannade för. Som exempel på kulturella ändamål, utanför ramen för nuvarande medelstildelning, som kunde inordnas under den särskilda kulturfonden, må följande anföras: anslag till stödjande av konstnärlig spelfilm, dokumentärfilm och kortfilm, anslag till stipendier åt författare, tonsättare och skådespelare och övriga konstnärer för främjande av värdefull litteratur, musik, teater, sång, film och konst, anslag till nordiskt och internationellt kulturutbyte i form av teatergästspel, deltagande i utställningar etc., anslag till organiserandet av kretsteaterverksamhet i områden där statsteaterverksamhet saknas, anslag till sceninredningar, biografutrustningar, konst etc. i bygdegårdar och andra samlingslokaler, anslag till hembygdsvårdande verksamhet, kyrkorestaureringar etc.

Såsom utredningen framhållit bör, för tillgodoseende av tillfälliga och/eller brådskande ändamål, någon form av "kassareserv" tillskapas

i samband med en eventuell avveckling eller omorganisation av lotteri-medelsfonden. Detta syfte torde kunna uppnås genom anordnandet av ett särskilt engångslotteri av samma typ som det s. k. Dramatenlotteriet. Avkastningen av ett dylikt lotteri borde då helt tillföras den särskilda kulturfonden för tillgodoseende av uppkommande och/eller brådskande samt nya ändamål. Härtill kan nämnas att flertalet remissinstanser på sin tid förordade, att den skisserade särskilda fonden skulle sortera under ecklesiastikdepartementet i stället för handelsdepartementet.

Med anledning av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla,

1) om åtgärder och förslag snarast till genomförande av kulturfondsutredningens principbetänkande beträffande lotterimedlens användning och fördelning;

2) om förslag att den föreslagna fonden för särskilda kulturella ändamål skall erhålla ett väsentligt förhöjt grundbelopp, eventuellt genom ett engångslotteri, samt om att — därest en dylik fond inrättas — densamma i likhet med teater- och musikfonden skall administreras av ecklesiastikdepartementet; samt

3) om framläggande av förslag till nästa års riksdag om avsättning till lotterimedelsfonden med minst 25 % av lotteriinkomsterna att fördelas till den föreslagna teater- och musikfonden samt till fonden för särskilda kulturella ändamål.

Stockholm den 27 januari 1960

Torsten Andersson

Nils Theodor Larsson
i Hammarby

Torsten Bengtson

Robert Johansson